

ایجاد گروههای کتون و آلدئید است. این گروهها بسیار واکنش پذیر هستند. آنها به حلقه‌ها و پیوندهای موجود متمایل می‌گردند که سومین فرآیند شیمیایی زوال سلولز است. این امر به طور عمده به شرایط حاکم بر سیستم، یعنی نوع کاغذ و میزان حرارت که بسیار مهم هستند، بستگی دارد.

پرسازی سریع کاغذ:

دیدگاه‌هایی چند در مورد فواید عملی این روش

تردیدها و گمان‌های موجود:

نهایا دلیل جست وجو در شیمی سلولز این است که اثبات کنیم، فرضیه موجود در مورد پیرسازی کاغذ، بسیار بعید می باشد زیرا فرآیندهای شیمیابی که به موازات هم روی می دهند و به همراه هم باعث پیرش دگر کاغذ می گردند، در دماهای متفاوت و روش های مختلف صورت می پذیرند.

■ تردیدهای دیگری که در این زمینه وجود دارد ممکن است ناشی از قواعد متفاوتی باشد که در متون علمی موجود یافت می‌شوند. اولین مورد عبارت است از:

افزایش دما تا 10° برابر است با دو برابر کردن سرعت پرسازی کاغذ و برعکس، کاهش دما تا 10° برابر است با دو برابر کردن زمان عمر آن. به این معنی که:

۱۰۵

۹۵

۱۲ روز سی = ۸۵

این مورد سایر قواعد را نقض می‌کند: ■ ۱۰۵ برای سه روز پیرسازی سر برابر است با ۲۵ سال پیرسازی طبیعی آن ۲۰۵ (۱۸۵). در دو جمله بالا، اگر میزان فاعده اول به جای ۲ و $\frac{2}{54}$ بود و یا حرارت به جای اینکه سرعت پیرسازی ک ۱۰ برساند، به $\frac{7}{4}$ می‌رساند، می‌توانست مطابقت و سازگاری داشته باشند. اما این رقم است. بدینهی است که هر دو این قواعد

سیاست دلایل انتخاب شکنجه

ترجمه: محسومه یوسفی

-40-²

از مایش‌های پیرسازی کاغذ، به صورت گستردگی در پژوهش‌های حفاظتی، خواه به منظور پیش‌بینی دوام کاغذ و خواه اینکه یک روش قطعی تا چه اندازه باعث می‌شود تا یک شیی و مواد اولیه آن، کیفیت اولیه خود را برای استفاده در اهداف و کاربردهای مورد نظر حفظ کند، استفاده می‌شوند. در متن یک کتابخانه و آرشیو، «موضوع موردنظر» کتاب می‌باشد و در پرونده‌های بایگانی شده و یا یک اثر هنری، «مواد به کار رفته» عمدتاً کاغذ است.

پیرسازی سریع، شیئی را در معرض درجات بالاتر انرژی، (اغلب گرمای) و البته گاهی هم نور و سایر پرتوها و الوده کننده‌های فعال قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد، هرچه انرژی بیشتر باشد، فرآیندهایی را به وجود می‌آورد که در واکنش با هم، اثرات و نشانه‌هایی که مشخص کننده «فرسودگی» است را به وجود می‌آورند که به کیفیت کاغذ آسیب می‌رسانند. با این حال، این طور تصور می‌شود که این فرآیندها در ارتباط مستقیم با یکدیگر، خواه میزان انرژی کم یا زیاد باشند، روی می‌دهند. چنین به نظر می‌رسد که این واکنش‌ها در یک ماده، بستگی به میزان انرژی به کار رفته در پیرسازی آن دارد. به عبارت دیگر، هرچه میزان انرژی بیشتر باشد، پوسیدگی سریع‌تر انجام می‌گیرد و این یک نسبت مستقیم است. واضح و روشن است که این دو فرضیه آخر، صحیح نمی‌باشند.

هیدرکسیل، تیدیل، و تقسیم می‌شوند و سریعاً به

نتهای ازاد مونومر مجاور می‌چسبند. فقط OH^- و H_2O از بین می‌روند. از نقطه نظر علم شیمی، سیدی که برای این فرآیند لازم و ضروری است، نقش کاتالیزور را دارد. این فرآیند ممکن است در مورد اکسیژن موجود در حلقه پیرانوس نیز روی دهد که نتیجه مانند قبل می‌باشد، یعنی شکسته شدن زنجیره مولکولی و کاهش میزان پلیمریزاسیون. کسیداسیون سلولز بسیار پیچیده‌تر است و دارای فرآیندهای متفاوتی می‌باشد، که نمونه‌های آن را می‌توان در متون تخصصی پیدا نمود. بدون اینکه قصد توضیح جزء به جزء آن را داشته باشیم، تنها اشاره می‌کنیم که هر عمل اکسیداسیون، کاملاً به شرایط موجود در سیستم بستگی دارد. به عبارت دیگر، در بین تمام این شرایط، حرارت و گرما مهم‌ترین عامل است.

یک نتیجه به دست آمده از فرآیندهای اکسیداسیون،

زوال و از بین رفتن سلولن:
در بین فرآیندهایی که در آن، مواد با هم ترکیب

می سود و سبب پوسیدگی و پیری بعد می تردد.
هیدرولیز و اکسیداسیون اثرات بیشتری دارند. در
یک ارزیابی عملی که توسط شیمیدانان متخصص
انجام شد، نتایجی به دست آمده که برای
حافظت گران سودمند بود. شیوه و روش کار را
م. توان، به این ترتیب بیان نمود:

پوسیدگی و فساد هیدرولیزی تقریباً ساده‌تر است. اگر مقدار یون‌های هیدروژن زیاد باشد، یعنی در محیط‌های اسیدی، پیوند اکسیژن بین دو مونومر سلولز شکسته می‌شود، یون هیدروژن به این اکسیژن متصل شده و یک گروه هیدروکسیل را به وجود می‌آورد. در این روش، غلظت یون‌های هیدروژن در شرایط pH حاکم بر سیستم، کاهش می‌یابند.

مولکول‌های آب به یون‌های هیدروژن و

که در آن دو شیوه خیلی متفاوت فرسودگی سریع کاغذ، یعنی گرمای خشک در دمای بالای نقطه جوش آب و گرمای مرتبط در دمای پائین‌تر، بر روی چندین کاغذ همسان انجام گشته است. از اطلاعات بدست آمده اینطور پیداست که مرحله فعل و انفعالات شیمیایی، مکانیکی و ویژگی بصری کاغذ که تحت تأثیر این دو شیوه فرسودگی قرار گرفته، می‌تواند آنقدر مشابه و یا آنقدر متفاوت باشد که یک دوره طولانی‌تر فرسودگی کاغذ در دمای پائین و یا داشتن یک دوره کوتاه‌تر فرسودگی در دمای بالا می‌تواند تأثیرگذار باشد. در این دو روش، فرسودگی‌هایی که به وجود می‌آید، همه یکسان هستند ولی در این بین استثنایی هم وجود دارد و هیچ نظم و ترتیبی هم در آنها وجود ندارد. با نگاهی بر معیار درجه پلیمریزاسیون (شکل ۱ و ۲) که نشان دهنده یک تغییر شیمیایی یعنی شکسته شدن حلقه و زنجیره سلولز است، شاید بتوان این گفته را تأیید و تضمین نمود. با نگاهی بر توان و استحکام مکانیکی آن (شکل ۳) که ناشی از پیش از یک تغییر شیمیایی استه حتی تفاوت‌های بیشتری را نیز نشان می‌دهد. بدون شک تمام این موارد توسط تجزیه تحلیل کامل اجزای چندین نمونه و تعقیب تغییرات شیمیایی خاص آنها که توسط گرما و رطوبت به وجود آمده قابل بحث و توضیح می‌باشد و هیچ شکی وجود ندارد که اکتشافات بدست آمده همگی جزو مباحث علمی بزرگ به شمار می‌آیند.

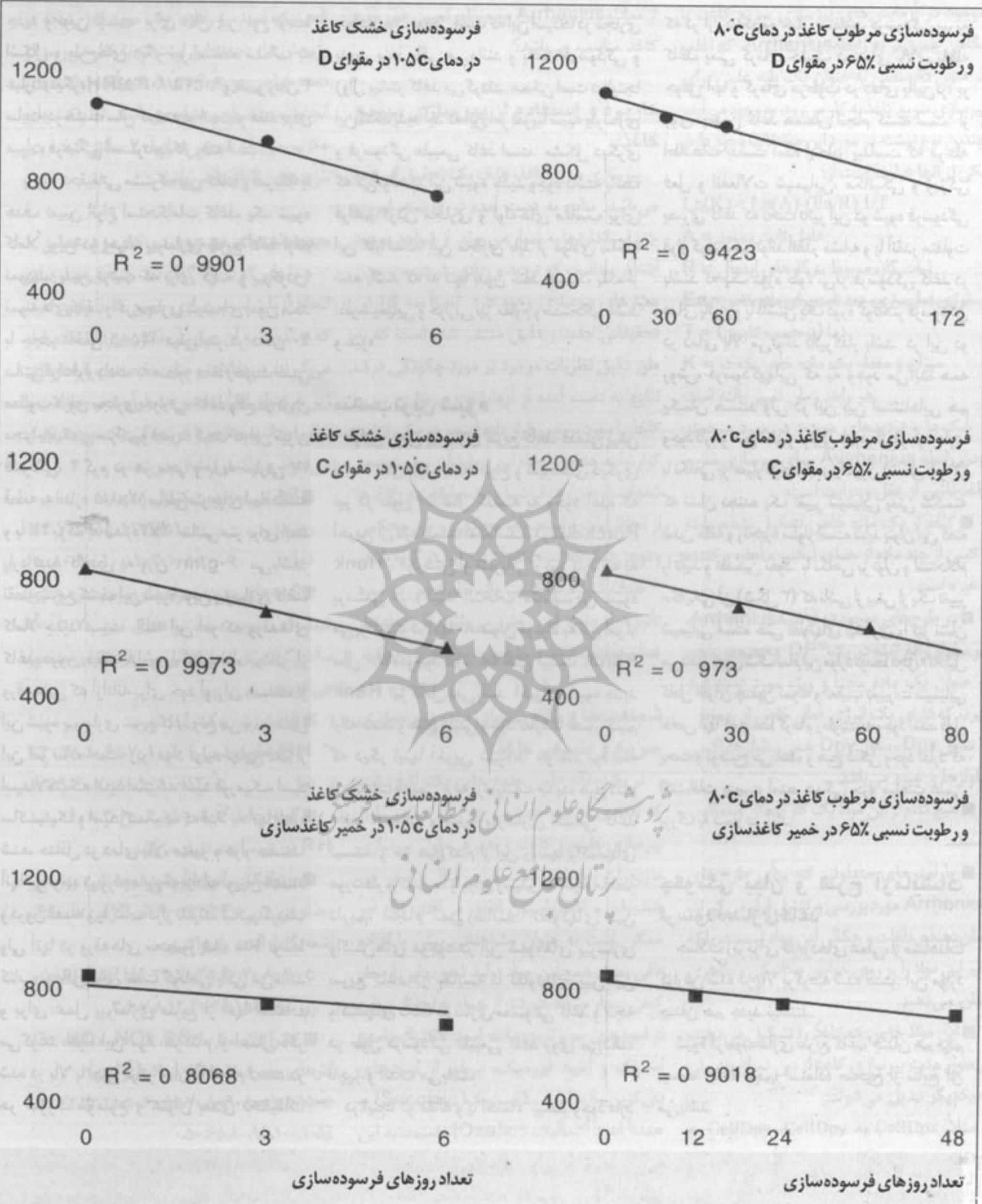
چگونگی بیان و شرح آزمایشات فرسوده‌سازی کاغذ

جملات زیر برای کاربردهای عملی، از مشاهدات گزارش شده در بالا برگرفته شده است. این موارد چندان هم جدید نیستند. شیوه فرسوده‌سازی سریع کاغذ چندان هم مهم نیست. بلکه مهم، استفاده صحیح از نتایج آن می‌باشد.

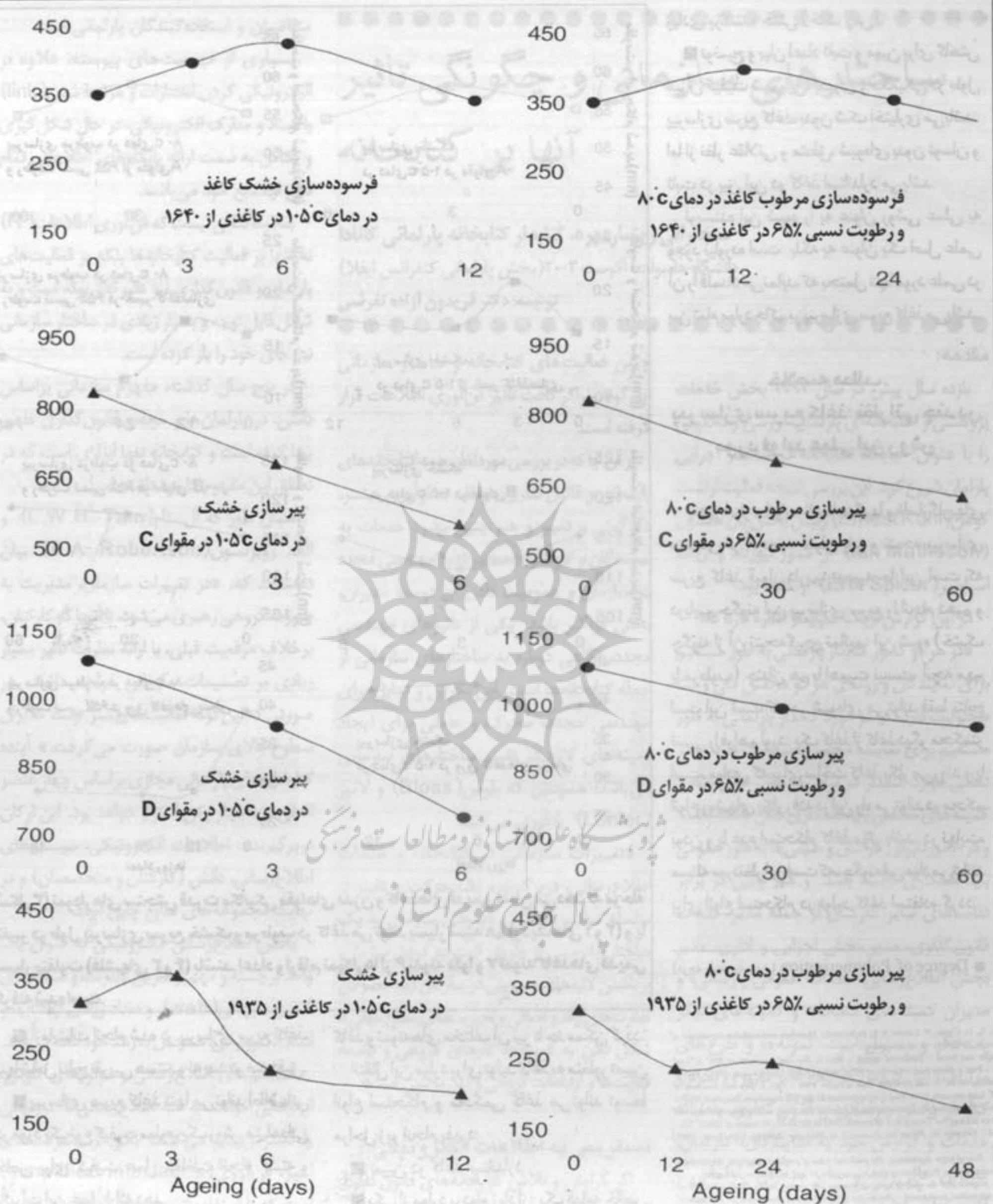
خواهد بود. بدیهی است که این اسیدها در مجاری بدون منفذ باقی می‌مانند و باعث فرسودگی و زوال بیشتر کاغذ می‌گردند. ممکن است در اینجا این شک پدید آید که این امر تقریباً شبیه پیرسازی و فرسودگی طبیعی کاغذ است. مشکل دیگری که می‌تواند در این شیوه جدید وجود داشته باشد، فراهم کردن مجاری و لوله‌های مناسب برای این کار است. این مجاری باید از موادی ساخته شده باشند که نه تنها بدون منفذ هستند، بلکه از نظر شیمیایی و حرارتی نیز مقاوم و مستحکم باشند و غیره.

جدید و نوین نیست. برای مثال، این نوع توسط اشکال و طرح‌های دیگر نیز استفاده شده‌اند، به عبارت دیگر، $H\cdot R/35\cdot 80\cdot 35\%$ و تغییر زمان ۳ ساعته در هشت سال گذشته در انتیتو هلند برای میراث فرهنگی آمستردام بکار رفته است.

پروژه تحقیقاتی مشترک بین کانادا و آمریکا، با هدف تعیین انواع استحکامات کاغذ، یک شیوه کاملاً نوین در زمینه پیرسازی سریع کاغذ ارائه نمودند. بدین ترتیب که برای کهنه و پیرکردن، نمونه‌های کاغذ را در مجاری شیشه‌ای بدون منفذ با حجم داخلی 145 ± 5 میلی لیتر در دمان 90° سانتی‌گراد قرار دادند. به منظور حفظ رطوبت نسبی مطلوب درون مجاری حرارتی، کاغذ واقع در درون ماجرا باید کمی متراکم و فشرده گردد، که این میزان فشرده‌گی، 4 گرم در هر ماجرا و یا به عبارتی 37 قطعه به اندازه $12\times 1/5$ سانتی‌متر برای ابعاد تاشده و یا 42 برگ به اندازه 4×4 سانتی‌متر برای ابعاد پاره شده کاغذی به وزن $60g/m^2$ می‌باشد. نقطه شروع کشف این شیوه توین پیرسازی کاغذ، کاملاً جدید نیست. البته این امر که ورقه‌های کاغذ درون قفسه‌ها و یا کتاب‌ها، بیشتر از ورقه‌هایی که آزادانه برای خود اویزان هستند، از این شیوه پیرسازی سریع کاغذ رنج می‌برند. دلیل این امر ساده است، زیرا مواد تولید نهایی اعم از اسید لاکتیک، اسید استیک، اسید فورمیک، اسید ساکسینیک و اسید اکسالیک که قبل از آنها اشاره شده، حداقل در دمای بالا، متغیر و فرار هستند. آنها می‌توانند در ورقه‌هایی که آزادانه اویزان هستند و درون قفسه و یا کتاب قرار ندارند، تبخیر گردد. ولی آنها در ورقه‌های محصور شده مثلاً توسط کتاب، حداقل برای مدت کوتاهی باقی می‌مانند و برای عمل پیرسازی سریع از آنها استفاده می‌گردد. خواه این مواد هر کدام از اعمال ذکر شده در بالا یا حتی فراتر از آن را انجام دهند، در هر صورت موضوع و عنوان بعدی تحقیقات

شکل ۱) نمودارهایی از معیار DP در نمونه‌های جدید موجود در خطوط موازی، پیدا است که ۶ روز در پیرسازی خشک کاغذ در دمای ۱۰.۵°C می‌تواند با بیش از ۱۷۰ روز و یا کمتر از ۵۰ روز پیرسازی مرطوب کاغذ در دمای ۸.۰°C، برابر باشد. اعداد و ارقام نمودارها از ۶ نمونه (نمودار ۱.۴) و ۷ نمونه (نمودار ۱.۵) گرفته شده است.

شکل ۲) نمودارهایی از معیار DP در مقواهای مدرن و کاغذهای قدیمی نشان می دهند که مرحله تغییر و تبدیل در طول پیرسازی سریع خشک و مرطوب هم می تواند بسیار شبیه هم باشند (ردیف های ۱ و ۲) و هم بسیار متفاوت (ردیف های ۳ و ۴). اعداد و ارقام نمودارها از ۶ نمونه مقوا و ۷ نمونه کاغذهای قدیمی گرفته شده است.

زیادی پرکننده خشی (خاک رس).

■ توضیح و بیان اعداد ثابت و معین برای کاهش میزان کیفیت شیمیایی، بصری و مکانیکی در طول پیرسازی سریع کاغذ بدون شک اختیاری می‌باشد. اما از نظر عقلانی و منطق، شیوه‌های بدون نوسان و ثابت در بین این دو کاغذ استاندارد می‌باشد.

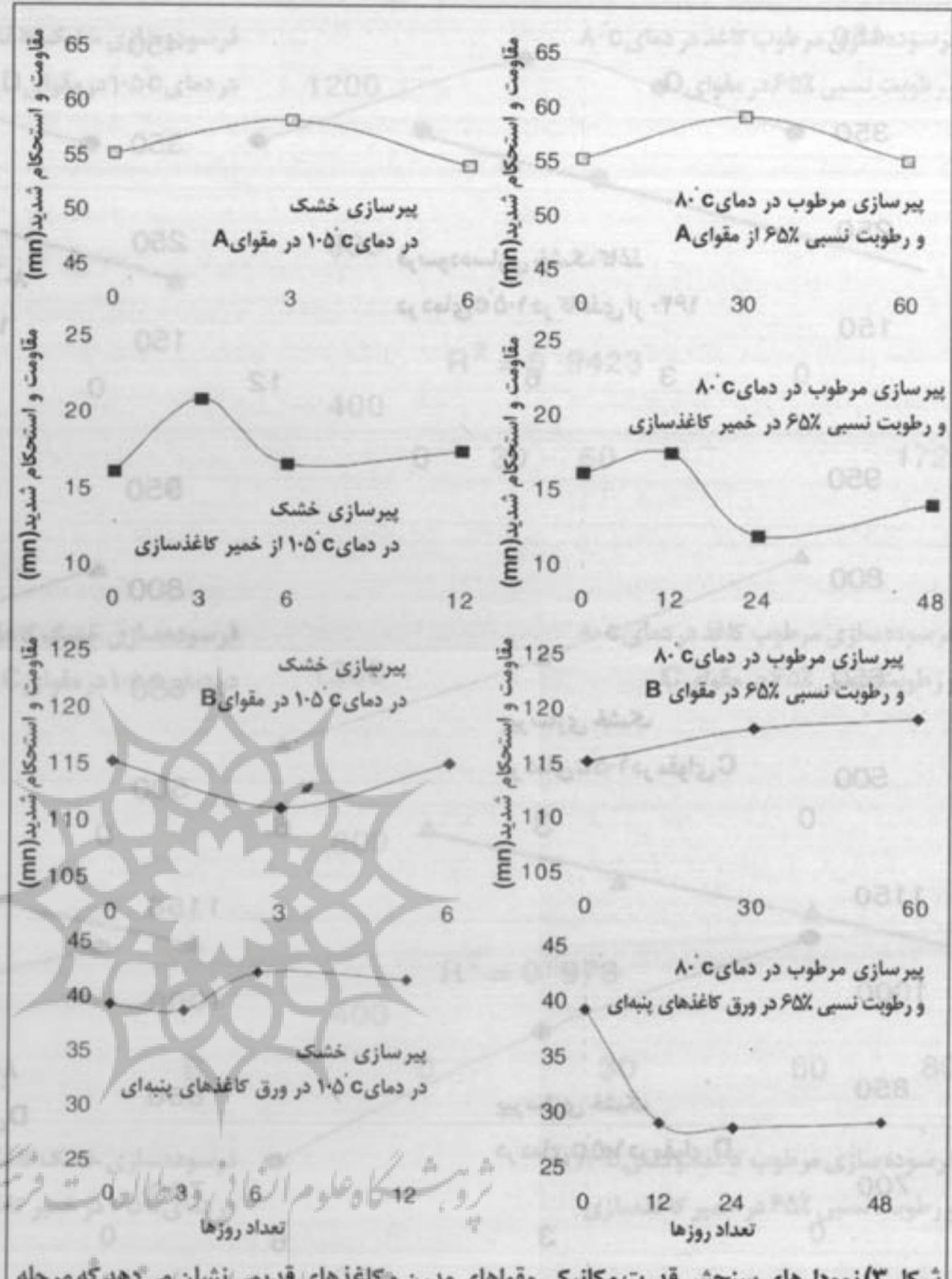
نویسنده این شیوه را به عنوان روشی عملی به وجود نیاورده است. بلکه به عنوان یک اصل علمی آن را قلمداد می‌نماید، که بحتمل تنها مورد علمی در بین تمام موارد حاکم بر پیرسازی سریع کاغذ می‌باشد.

خلاصه مطلب

پیرسازی سریع کاغذ: نظراتی چند در مورد فواید عملی این روش

بعد از ابراز و اثبات ناهمانگیها و ناسازگاریهای متعددی در آنجه به عنوان پایه و نتیجه پیرسازی سریع کاغذ قبول داریم، توصیه ما این است که دریابیم چگونه این پیرسازی سریع را انجام دهیم و چگونه از آن نتیجه‌گیری نمائیم؛ این شیوه (خشک یا مرطوب) چندان هم با اهمیت نیست. آنجه مهم است این است که هر شیوه‌ای می‌تواند فقط نتایج نسبی را فراهم آورد: یک کاغذ از کاغذ دیگر محکمتر است، موادی که برای ساخت کاغذ بکار می‌روند و یا انواع روشهای بکار رفته در این راه می‌توانند در محکم بودن و یا عدم استحکام کاغذ موثر باشد. در نهایت، مسئله موردنظر این است که، چگونه این مواد می‌توانند برای انواع استحکام در تولید کاغذ استفاده گردد.

* Degree of Polymerisation (درجه پلیمریزاسیون)

شکل ۳) نمودارهای سنجش قدرت مکانیکی مقواهای مدرن و کاغذهای قدیمی نشان می‌دهد که مرحله تغییر در طول پیرسازی سریع خشک و مرطوب در کاغذ می‌تواند بسیار شبیه هم (ردیفهای ۱ و ۲) و یا بسیار متفاوت (فلشها ۳ و ۴) باشند. اعداد و ارقام نمودارها از ۶ نمونه مقوا و ۷ نمونه کاغذهای قدیمی گرفته شده است.

کاغذ و نمونه‌های مختلف آن نیز تا حد ممکن گردد.

انتقال این موارد برای تولید کاغذ به منظور تعیین

انواع استحکام و محکمی کاغذ می‌تواند توسط

مراحل زیر انجام پذیرد:

■ تعیین دو کاغذ استاندارد

■ یکی از موارد پرداز زیادا: یک قطعه خالص

از DP بالا، کمی مواد قلیایی، مقدار معلوم (کم)

.Caco^۳

■ سایر موارد کم دوام از: الیاف حاوی مقدار

زیادی لیگنین و همی سلولز، مواد اسیدی و مقدار

■ آزمایشات انجام شده در پیرسازی سریع کاغذ تنها شامل نتایج تقریبی هستند و نه صد درصد دقیق.

■ پیرسازی سریع کاغذ تنها می‌تواند اطلاعاتی

در مورد یک نوع کیفیت معلوم، یک روش مشاهداتی

خاص برای کیفیت عمل حفاظت انجام گشته و

تأثیرات این عمل ارائه دهد.

■ تغییر نسبی و مشاهده در مورد خصوصیت

مشخص کاغذ که توسعه تغییرات عمل حفاظتی این

روش به وجود آمده، نباید فقط در مورد یکی از مواد

بکار رفته صدق کند، بلکه باید شامل کیفیت کلی

REFERENCES

1. Margutti, S., G. Comis, P. Calvini & E. Pedemonti: *Hydrolytic and oxidative degradation of paper*. Restaurator 22 (2001): 68 sq. (diagrams).
2. ISO 5630: *Paper and board - accelerated ageing - Part 1: Dry heat treatment at 105° C*. Last revision 1991 - Part 2: *Abrupt heat treatment at 90° C and 25% RH*. Last revision 1985 - Part 3: *Abrupt heat treatment at 80° C and 65% RH*. Last revision 1986 - Part 4: *Dry heat treatment at 120° or 150° C*. Last revision 1986. Part 1 is equivalent to the US American Standard ASTM (1987). *Standard Test Method for Determination of Effect of Dry Heat on Properties of Paper and Board*. American Society for Testing and Materials (ASTM-D776-87), 72 hours at 105±2 °C.
3. Källbergsson, M.: *Forgänge im Papier bei dynamisch beschleunigter Alterung*. Diss. Göte 1998. IV+205+7 pp.
4. Pueck, Henrik J.: *Rate of paper degradation. The predictor value of artificial aging test*. Amsterdam: European Commission on Preservation and Access 2000. 40 pp., 10 of them references.
5. ASTM research program into the effect of aging on printing and writing papers. Final reports on accelerated aging test method development - Accelerated aging test method development for American Society for Testing and Materials Institute for Standard Research (ASTM/ISR) - Chemical analysis of degradation products - Application of Arrhenius relationship - Proposal for a new accelerated aging test. Ottawa: Canadian Conservation Institute, January 2001. 153 pp. Washington, DC: Library of Congress, February 2000, revised February 2001. 362 pp.
6. Boni, L., G. Impagliazzo, L. Residori & D. Ruggiero: *Paper packaging for long-term restoration of photographic plates*. Restaurator 15 (1994): 79-93.
7. Banus, H., & R. Ishii: *Apresas degradación - con calcio o con magnesio?* Restaurator 19 (1998): 1-40.
8. Banus, H., & H.H. Hofre: *Die Auswirkung einer künstlichen Alterung von Papier für Präsentation über seine zukünftige Beständigkeit*. Restaurator 6 (1984): 21-60. - English version: *Artificial aging as a predictor of paper's future useful life*. Abbey Newsletter Monograph Suppl. 1 (1989).